

Przedmiotowe zasady oceniania
oraz wymagania edukacyjne na
poszczególne stopnie szkolne
z GEOGRAFII

Zakres PODSTAWOWY

Oceny są jawne i uzasadniane na prośbę zainteresowanych zgodnie z wytycznymi zawartymi w statucie szkoły. Ocenia się systematycznie, w różnych formach, na każdej lekcji. Oceny semestralna i roczna określają ogólny poziom wiadomości i umiejętności ucznia przewidzianych w programie nauczania na dany okres.

Rodzaje ocen szkolnych

1. W trakcie nauki w szkole uczeń otrzymuje oceny:

1) bieżące;

2) klasyfikacyjne:

- a) śródroczne – na koniec pierwszego półrocza oraz roczne – na zakończenie roku szkolnego,
- b) końcowe – są to oceny po zakończeniu cyklu nauczania danej edukacji. Oceny końcowe są równoważne ocenie rocznej w ostatnim roku kształcenia lub ustalone są w wyniku egzaminu poprawkowego lub sprawdzającego w ostatnim roku nauczania danej edukacji oraz na podstawie wyników olimpiad i konkursów uprawniających do uzyskania oceny celującej. Oceny końcowe z poszczególnych zajęć edukacyjnych i klasyfikacyjna ocena zachowania są ocenami uwzględniającymi wiadomości i umiejętności oraz zachowanie ucznia z poprzedniego okresu.

Cele oceniania

Ocenianie wiedzy i umiejętności ucznia ma kilka celów:

1. Bieżące i systematyczne obserwowanie postępów ucznia w nauce.
2. Pobudzanie rozwoju umysłowego ucznia, jego uzdolnień i zainteresowań.
3. Uświadamianie uczniowi stopnia opanowania wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania oraz ewentualnych braków w tym zakresie, wraz ze wskazaniem mocnych i słabych stron ucznia w kontekście nabywania umiejętności określonej wymaganiami podstawy programowej.
4. Wdrażanie ucznia do systematycznej pracy, samokontroli i samooceny.
5. Ukierunkowywanie samodzielnej i projektowej pracy ucznia.
6. Korygowanie organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela.
7. Okresowe podsumowanie wiadomości i umiejętności oraz określanie na tej podstawie stopnia opanowania przez ucznia materiału programowego przewidzianego na dany okres.

Przedmiotowe zasady oceniania formułują sposoby rozpoznawania przez nauczyciela poziomu opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz jego postępów w kontekście wymagań edukacyjnych.

2. Wymagania programowe oraz kryteria oceniania (zgodnie z podstawą programową)

Wymagania programowe dzielą się na:

- konieczne (K),
- podstawowe (P),
- rozszerzające (R),
- dopełniające (D),
- wykraczające (W).

Spełnienie wymagań niższych warunkuje spełnienie wymagań wyższych.

Wymagania konieczne (K) – obejmują wiadomości umożliwiające kontynuowanie nauki na danym szczeblu nauczania, stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, tzn.: znajomość pojęć, terminów, praw, zasad, reguł, treści naukowych, zasad działania (uczeń nazywa je, wymienia, definiuje, wylicza, wskazuje), rozumienie ich na elementarnym poziomie i niemylenie ich.

Wymagania podstawowe (P) – obejmują wiadomości i umiejętności stosunkowo łatwe do opanowania, pewne merytorycznie, użyteczne w życiu codziennym, tzn.: przedstawianie wiadomości w innej formie niż zapamiętana, tłumaczenie, wyjaśnianie, streszczanie, różnicowanie, ilustrowanie wiadomości, interpretowanie ich i porządkowanie, czynienie ich podstawą prostego wnioskowania.

Wymagania rozszerzające (R) – obejmują wiadomości i umiejętności o średnim stopniu trudności, pogłębione i rozszerzone w stosunku do wymagań podstawowych, przydane, ale nie niezbędne w pracy naukowej i zawodowej, tzn.: opanowanie umiejętności praktycznego posługiwania się wiadomościami według podanych wzorów (uczeń potrafi zadanie rozwiązać, zastosować wiedzę, porównać, sklasyfikować, określić, obliczyć, skonstruować, narysować, scharakteryzować, zmierzyć, zaprojektować, wykreślić), stosować wiadomości w sytuacjach typowych.

Wymagania dopełniające (D) – obejmują wiadomości i umiejętności trudne do opanowania, twórcze naukowo, specjalistyczne zawodowo, stanowiące rozwinięcie wymagań rozszerzających, mogące wykraczać poza program nauczania, tzn.: opanowanie przez ucznia umiejętności formułowania problemów, dokonywania analizy i syntezy nowych zjawisk (uczeń potrafi je udowodnić, przewidzieć, oceniać, wykryć, zanalizować, zaproponować, zaplanować), formułowanie planu działania, tworzenie oryginalnego rozwiązania.

3. Sposoby informowania o wymaganiach formalnych i merytorycznych

1. Oceny są jawne zarówno dla ucznia, jak i jego rodziców (opiekunów prawnych).
2. Uczeń jest informowany o ocenie w momencie jej wystawienia. W przypadku prowadzenia przez szkołę dziennika elektronicznego za moment wystawienia należy uważać również zapis w formie cyfrowej.
3. Sprawdzone i ocenione prace klasowe są przechowywane przez nauczyciela do ostatniego dnia roku szkolnego.
4. Uczeń i jego rodzice (opiekunowie prawni) mogą otrzymać je do wglądu na zasadach określonych przez statut szkoły.
5. Nauczyciel ustalający ocenę uzasadnia ją merytorycznie, korzystając ze sformułowań użytych w przedmiotowych zasadach oceniania.
6. Rodzice mogą na bieżąco monitorować przez dziennik elektroniczny postępy w nauce swoich dzieci oraz są informowani o postępach i osiągnięciach uczniów na spotkaniach, zgodnie z kalendarzem ogłoszonym przez dyrektora szkoły.

7. W terminie ogłoszonym przez dyrektora szkoły, przed klasyfikacyjnym posiedzeniem rady pedagogicznej, nauczyciel chemii jest zobowiązany poinformować uczniów o przewidywanych ocenach niedostatecznych z chemii i odnotować to w dzienniku.
8. W terminie ogłoszonym przez dyrektora szkoły, przed zakończeniem roku szkolnego, nauczyciel chemii jest zobowiązany poinformować ucznia, jaką wystawił mu przewidywaną roczną ocenę klasyfikacyjną.

4. Zasady sprawdzania osiągnięć i postępów w nauce

Sprawdzanie stopnia opanowania umiejętności umożliwiają:

- praca klasowa/sprawdzian
 - kartkówka,
 - odpowiedź ustna,
 - praca na lekcji,
 - praca domowa
1. Prace klasowe muszą być zapowiedziane z wyprzedzeniem co najmniej siedmiu dni kalendarzowych.
 2. Każda praca klasowa musi być poprzedzona lekcją powtórzeniową. Zapis ten nie dotyczy przekrojowych prac klasowych.
 3. Kartkówka jest formą sprawdzenia wiedzy bieżącej. Jeśli dotyczy trzech ostatnich lekcji, może być niezapowiedziana.
 4. Kartkówka może być też formą sprawdzenia zadania domowego, w tym znajomości procedury eksperymentu chemicznego.
 5. Termin poinformowania ucznia o ocenie z pracy pisemnej wynosi 14 dni roboczych licząc od dnia napisania tej pracy.
 6. Uczeń może zgłosić jedno lub dwa nieprzygotowania w ciągu półrocza. Liczba nieprzygotowań jest uzależniona od liczby godzin przedmiotu realizowanego zgodnie z ramowym planem nauczania. W przypadku jednej godziny tygodniowo wynosi ona jedno nieprzygotowanie w ciągu półrocza, w przypadku ponad dwóch godzin tygodniowo – dwa nieprzygotowania.
 7. Zgłoszenie przez ucznia nieprzygotowania po wywołaniu go do odpowiedzi skutkuje otrzymaniem przez niego oceny niedostatecznej.
 8. Uczeń nieobecny nie podlega ocenianiu.
 9. Jeżeli uczeń jest nieobecny w dniu oceniania jakiejś umiejętności, zamiast oceny stosuje się przy jego nazwisku adnotację „nb”.
 10. Uczeń ma obowiązek zaliczyć wszystkie prace klasowe w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.
 11. W przypadku niezaliczenia wszystkich prac klasowych ocena klasyfikacyjna nie musi wynikać ze średniej ważonej.

Częstotliwość sprawdzania

1. Jednego dnia może odbyć się jedna praca klasowa (nauczyciel powinien zrobić odpowiedni wpis w dzienniku w momencie zapowiedzi pracy) – zapis ten nie dotyczy zajęć prowadzonych w grupach językowych i międzyoddziałowych.
2. Jeżeli przedmiot jest realizowany w wymiarze jednej godziny tygodniowo, nauczyciel wystawia ocenę klasyfikacyjną z co najmniej trzech ocen cząstkowych (w tym jednej pracy pisemnej); jeżeli przedmiot jest realizowany w wymiarze więcej niż jednej godziny tygodniowo, nauczyciel wystawia ocenę klasyfikacyjną z co najmniej pięciu ocen cząstkowych (w tym minimum z dwóch prac pisemnych).
3. Na wybranych lekcjach pisemne prace domowe są sprawdzane ilościowo, zaś jakościowo w miarę potrzeb, nie rzadziej niż raz w semestrze.
4. Jeśli praca klasowa nie odbędzie się z powodu nieobecności nauczyciela, należy ponownie uzgodnić termin z uczniami, przy czym nie obowiązuje siedmiodniowe wyprzedzenie.

Zasady i formy korygowania niezadowolających wyników pracy uczniów

1. Po każdej pracy klasowej nauczyciel wraz z uczniami dokonuje analizy ich prac, uwzględniając poziom ucznia i jego postępy w opanowaniu wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań.
2. Uczeń, który otrzymał z pracy klasowej ocenę niedostateczną, ma możliwość jej poprawy w ciągu 14 dni kalendarzowych od dnia, w którym omówiono wyniki tej pracy.
3. Uczeń korzystający podczas pracy sprawdzającej (praca klasowa, kartkówka) z niedozwolonych form pomocy rozpoczyna pisanie pracy od nowa w momencie ujawnienia tych form pomocy, bez wydłużenia czasu pracy.

Sposoby dokumentowania osiągnięć i postępów uczniów

1. Szkoła prowadzi dla każdego oddziału dziennik lekcyjny w formie elektronicznej, w którym dokumentuje się osiągnięcia i postępy uczniów w danym roku szkolnym.
2. Ocenę cząstkową ustala się w stopniach, w skali:
stopień celujący 6
stopień bardzo dobry plus +5
stopień bardzo dobry 5
stopień dobry plus +4
stopień dobry 4
stopień dostateczny plus +3
stopień dostateczny 3
stopień dopuszczający plus +2
stopień dopuszczający 2
stopień niedostateczny plus +1
stopień niedostateczny 1
3. Pozytywnymi ocenami klasyfikacyjnymi są 2, 3, 4, 5, 6.
4. Negatywną oceną klasyfikacyjną jest ocena 1.
5. Podczas oceniania można stosować zapis informacji typu:
 - a) nieprzygotowanie – „np”,
 - b) nieprzystąpienie do ocenianego zadania – „nb”.

5. Metody oceniania wymagań edukacyjnych

Oceny cząstkowe

Ocena	Przedział procentowy
Niedostateczna 1	< 20%
Niedostateczny plus +1	20% - 29%
Dopuszczająca 2	30% - 42%
Dopuszczający plus +2	43% - 49%
Dostateczna 3	50% - 62%
Dostateczny plus +3	63% - 74%
Dobra 4	75%- 82%
Dobry plus +4	83% - 89%
Bardzo dobra 5	90%-95%
Bardzo dobry plus +5	96%-99%
Celująca	100%

Oceny klasyfikacyjne śródroczne i roczne

Ocena	Przedział wartości średniej
niedostateczna	1,00–2,00
dopuszczająca	2,01–2,80
dostateczna	2,81–3,80
dobra	3,81–4,80
bardzo dobra	4,81–5,80
celująca	5,81–6,00

Zakres wymagań na poszczególne oceny

Zakres wymagań				Ocena
konieczne	podstawowe	rozszerzające	dopełniające	
nie spełnia	nie spełnia	nie spełnia	nie spełnia	niedostateczna
spełnia	–	–	–	dopuszczająca
spełnia	spełnia	–	–	dostateczna
spełnia	spełnia	spełnia	–	dobra
spełnia	spełnia	spełnia	spełnia	bardzo dobra
spełnia	spełnia	spełnia	spełnia	celująca
wymagania wykraczające				

Poszczególne umiejętności kluczowe i cele szczegółowe nauczania, niezbędne do realizacji zagadnień podstawy programowej, zostały przypisane do wszystkich poziomów umiejętności. Realizacja wyższych szczegółowych celów nauczania jest poprzedzona osiągnięciem celów niższych.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *NOWE Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 1*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Obraz Ziemi				
Uczeń: - dokonyuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny, - wymienia źródła informacji geograficznej, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala</i>, - wymienia elementy mapy, - wymienia rodzaje map, - omawia i czyta legendę mapy, - rozpoznaje rodzaje map w atlasie, - rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal, - opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.	Uczeń: - opisuje przedmiot i cele badań geograficznych, - wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, - wymienia funkcje GIS, - klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, - porównuje i szereguje skale, - wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach, - rozdziela formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, - podaje przykłady zastosowania map topograficznych, - posługuje się mapą hipsometryczną, - odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.	Uczeń: - określa miejsce geografii wśród innych nauk, - omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, - interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach, - przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, - stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, - posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie, - rozdziela ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, - podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, - wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej, - określa współrzędne geograficzne na mapie.	Uczeń: - wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych, - wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie, - porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej, - interpretuje zdjęcia satelitarne, - czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, w tym topograficznych, - charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.	Uczeń: - podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii, - przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, - omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analizy różnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, - wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, - wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.
II. Ziemia we wszechświecie				
Uczeń: - posługuje się terminami: <i>gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa</i>, - wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny,	Uczeń: - charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię, - podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku,	Uczeń: - opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety, - rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu,	Uczeń: - omawia teorie pochodzenia wszechświata, - rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego,	Uczeń: - porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata, - wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu

Wymagania na poszczególne oceny				
- wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny</i>, - podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi, - wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice, - posługuje się terminami: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy</i>, - wymienia cechy ruchu obrotowego.	- podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych, - wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, - wymienia rodzaje czasów na Ziemi, - wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.	- podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego, - przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi, - opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi, - analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.	- omawia powstawanie Układu Słonecznego, - porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów, - wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, - przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi, - podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, - oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.	- roku na życie i działalność człowieka, - wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
III. Atmosfera				
Uczeń: - wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, - odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i>, - odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, - wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>kondensacja pary wodnej</i>, - wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, - wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda, prognoza pogody</i>, - wymienia elementy pogody, - ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej,	Uczeń: - charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, - opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, - wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza, - opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, - wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, - wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową, - wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, - opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi, - wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, - charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej, - podaje różnicę między pogodą a klimatem,	Uczeń: - porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, - oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji klimatycznej, - wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, - wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu, - przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, - wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi, - podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, - porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną, - omawia czynniki klimatotwórcze, - opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów,	Uczeń: - wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi, - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, - opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery, - przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, - zasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji, - charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, - przedstawia przyczyny i skutki globalnych zmian klimatu.	Uczeń: - wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi, - wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, - podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej, - wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych, - wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, - przedstawia przyczyny i skutki lokalnych zmian klimatu.

Wymagania na poszczególne oceny				
• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat, strefa klimatyczna</i>, • wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, • opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.	• wymienia przykłady globalnych zmian klimatu.	• wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym, • wymienia przykłady lokalnych zmian klimatu.		
IV. Hydrosfera				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, • podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, • przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, • wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, • odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, • wymienia rodzaje prądów morskich, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko</i>, • wymienia rodzaje rzek, • wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska, • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu</i>.	Uczeń: • opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, • wyjaśnia, czym są prądy morskie, • przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy, • opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, • charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach, • wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem, • wymienia części składowe lodowca górskiego, • wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.	Uczeń: • analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, • omawia problem zanieczyszczenia wód morskich, • uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, • przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej, • opisuje warunki powstawania lodowców, • omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.	Uczeń: • objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich, • omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek, • wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, • omawia etapy powstawania lodowca górskiego.	Uczeń: • wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, • omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka, • przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę masy jeziornej, • omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne.
V. Litosfera. Procesy wewnętrzne				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemską</i>, • wymienia warstwy Ziemi, • wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, • wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi, • wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje,	Uczeń: • podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi, • opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, • podaje przykłady skał o różnej genezie, • omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery, • wymienia produkty wulkaniczne,	Uczeń: • opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi, • wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, • charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, • rozpoznaje wybrane skały, • omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery,	Uczeń: • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości, • omawia zastosowanie skał w gospodarce, • rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne,	Uczeń: • wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery, • podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie,

Wymagania na poszczególne oceny				
- wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi</i>, - omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, - podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie.	- wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, - wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.	- wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery, - charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, - opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, - wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, - opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi.	- opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, - wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych, - wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.	- wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów, - wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.
V. Litosfera. Procesy zewnętrzne				
Uczeń: - klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i>, - wyróżnia rodzaje wietrzenia, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i>, - wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, - wymienia podstawowe formy krasowe, - wymienia rodzaje erozji rzecznej, - wymienia typy ujść rzecznych, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i>, - wymienia rodzaje moren, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i>, - wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie, - podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, - wymienia rodzaje wydm, - wymienia rodzaje pustyń, - podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.	Uczeń: - wymienia czynniki rzeźbotwórcze, - podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, - omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe, - odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego, - rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną, - porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, - wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate, - wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców, - omawia proces powstawania różnych typów moren, - rozróżnia na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów, - wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza,	Uczeń: - charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), - wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne, - przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, - wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe, - wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, - rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, - charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu, - dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne, - charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,	Uczeń: - przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, - omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych, - opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, - analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów, - opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu, - porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice, - opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, - rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru.	Uczeń: - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia, - porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.

Wymagania na poszczególne oceny				
	• rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii, • wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru, • wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydumą paraboliczną a barchanem.	• charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć, • omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, • omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydym.		
VI. Pedosfera i biosfera				
Uczeń: • porządkuje etapy procesu glebotwórczego, • wymienia czynniki glebotwórcze, • rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe, • podaje nazwy stref roślinnych, • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, • wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, • wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	Uczeń: • charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, • prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, • porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	Uczeń: • omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • charakteryzuje główne typy gleb, • opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	Uczeń: • charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, • opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	Uczeń: • wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, • wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 2*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, eksklawa, terytorium zależne</i> • wymienia elementy państwa • wymienia wielkie państwa i minipaństwa • określa różnice w powierzchni państw • podaje powierzchnię Polski • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja, dezintegracja</i> • wymienia przyczyny procesów integracyjnych na świecie • wymienia państwa w Europie powstałe po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • wymienia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wyjaśnia różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym • wymienia wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw	Uczeń: • podaje przykłady eksklaw i wskazuje je na mapie • wskazuje na mapie wielkie państwa i minipaństwa • określa pozycję Polski w Europie pod względem powierzchni • wskazuje na mapie świata obszary kolonialne krajów europejskich z połowy XX w. • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • podaje przykłady procesów integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • określa główne cele ONZ • wskazuje na mapie świata miejsca ważniejszych konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych w wybranych regionach w XXI w. • podaje definicje wskaźników rozwoju krajów: PKB, HDI, MPI • omawia na wybranych przykładach cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • podaje przykłady terytoriów zależnych w XXI w. na świecie • odczytuje na mapach aktualny podział polityczny • wyjaśnia przyczyny zmian na mapie politycznej świata • omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • podaje przykłady organizacji międzyrządowych i pozarządowych • podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska • omawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • charakteryzuje wybrane konflikty na świecie w latach 90. XX w. i na początku XXI w. • omawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw świata • omawia składowe wskaźniki HDI na przykładzie Polski • opisuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników HDI i MPI	Uczeń: • podaje przykłady krajów nieuznawanych na arenie międzynarodowej • wymienia skutki kolonializmu • omawia wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata • opisuje zmiany, które zaszły na mapie politycznej świata po II wojnie światowej • analizuje przyczyny integracji politycznej, gospodarczej i militarnej na świecie na przykładzie Unii Europejskiej • omawia skutki konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych na świecie • ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego	Uczeń: • przedstawia przyczyny i skutki dekolonizacji • wykazuje związek między zasięgiem kolonii a językiem urzędowym w państwach Ameryki Południowej • analizuje wpływ kolonizacji na dysproporcje w rozwoju państw • omawia pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie • przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach • omawia konsekwencje zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów i regionów na świecie
II. Ludność i urbanizacja				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata i prognozy zmian	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian liczby ludności świata	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie

• porównuje kontynenty pod względem liczby ludności • wymienia najludniejsze państwa na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> • opisuje model przejścia demograficznego • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> • wymienia typy demograficzne społeczeństw • wymienia dominujące na świecie modele rodziny • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena</i> • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności w podziale na przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i polityczne • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik gęstości zaludnienia</i> • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji</i> • przedstawia podział migracji • podaje główne kierunki współczesnych migracji ludności na świecie • wymienia odmiany ludzkie – główne i mieszane • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>narod, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> • wymienia mniejszości narodowe w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i>	• podaje różnice w przyroście naturalnym w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • opisuje fazy rozwoju demograficznego • podaje przykłady państw, w których występują eksplozja demograficzna i regres demograficzny • porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • podaje przykłady państw starzejących się • wymienia modele rodziny i omawia ich występowanie na świecie • podaje wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje ograniczenia w rozmieszczeniu ludności • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranego obszaru • wskazuje obszary słabo zaludnione i bezludne • podaje główne przyczyny migracji na świecie • wskazuje na mapie kraje emigracyjne i imigracyjne • odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej • charakteryzuje główne i mieszane odmiany ludzkie • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym • opisuje zróżnicowanie narodowościowe i etniczne w Polsce • charakteryzuje wielkie religie i wskazuje na mapie obszary ich występowania • podaje cechy wybranych kręgów kulturowych ludności świata • przedstawia strukturę wyznaniową w Polsce	• wyjaśnia przyczyny różnic między wartością przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • opisuje przyczyny występowania eksplozji demograficznej i regresu demograficznego na świecie • omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • wymienia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia zróżnicowanie współczynnika dzietności • analizuje wpływ wybranych czynników na rozmieszczenie ludności na świecie • opisuje bariery osadnicze • omawia cechy rozmieszczenia ludności na świecie • analizuje zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie • omawia obszary zamieszkane i niezamieszkane na świecie • omawia współczesne migracje zagraniczne • analizuje saldo migracji zagranicznych na świecie • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji na świecie • opisuje zróżnicowanie narodowościowe wybranych krajów • omawia zróżnicowanie etniczne wybranych krajów • omawia strukturę religijną w wybranych krajach • przedstawia zróżnicowanie religijne w Polsce • charakteryzuje kręgi kulturowe ludności świata i wskazuje je na mapie • omawia zróżnicowanie typów wsi na przykładzie Europy • opisuje zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie	• analizuje przestrzenne różnice w wielkości wskaźników urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na świecie • analizuje przyczyny kształtujące przyrost naturalny w poszczególnych fazach przejścia demograficznego • analizuje i porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata • omawia przyczyny i skutki starzenia się ludności oraz jego zróżnicowanie na świecie • określa społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • porównuje współczynnik dzietności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym • przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności świata • opisuje problemy uchodźców w wybranych państwach • przedstawia konsekwencje zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na wybranych przykładach • przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności na świecie • analizuje sieć osadniczą wybranych regionów świata na podstawie map cyfrowych • przedstawia gęstość zaludnienia obszarów miejskich na wybranych etapach urbanizacji • wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu urbanizacji na świecie • wymienia skutki urbanizacji wybranych regionów świata • podaje przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią • wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce i w Europie	• ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu demograficznego w wybranych państwach • analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności świata pod względem dzietności w różnych regionach świata • przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • omawia skutki ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata • podaje przykłady działań, które mogą ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, narodowościowego i etnicznego ludności świata • analizuje wpływ religii na życie człowieka i na gospodarkę • omawia wkład kręgów kulturowych w dziedzictwo kulturowe ludzkości • opisuje wpływ środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego na zróżnicowanie poziomu rozwoju sieci osadniczej na świecie • analizuje przyczyny i skutki urbanizacji wybranych regionów świata • przedstawia zależność między udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
---	--	---	--	---

- wymienia religie uniwersalne - wymienia i wskazuje na mapie główne kręgi kulturowe na świecie - wymienia rodzaje jednostek osadniczych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> - wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych i rozwoju sieci osadniczej - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> - wymienia płaszczyzny urbanizacji - podaje fazy urbanizacji - podaje typy zespołów miejskich - podaje różnicę między wsią a obszarem wiejskim - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, obszar wiejski</i> - wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych - podaje na wybranych przykładach funkcje wsi	- charakteryzuje osadnictwo wiejskie - omawia czynniki kształtujące sieć miejską - omawia płaszczyzny procesu urbanizacji - przedstawia wskaźnik urbanizacji i jego zróżnicowanie w Polsce i na świecie - opisuje fazy urbanizacji - wymienia typy aglomeracji i podaje przykłady w Polsce i na świecie - wymienia czynniki wpływające na rozwój obszarów wiejskich	- wymienia przyczyny urbanizacji wybranych regionów świata - charakteryzuje typy zespołów miejskich, podaje ich przykłady w Polsce i na świecie oraz wskazuje je na mapie - charakteryzuje obszary wiejskie na świecie - omawia zmiany funkcji współczesnych wsi		
III. Sektory gospodarki. Globalizacja				
Uczeń: - przedstawia podział gospodarki na sektory - wymienia funkcje poszczególnych sektorów gospodarki - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i> - wymienia płaszczyzny globalizacji	Uczeń: - omawia znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki - opisuje funkcje poszczególnych sektorów gospodarki - wyjaśnia, czym jest struktura zatrudnienia - wymienia kraje o najwyższym indeksie globalizacji na świecie	Uczeń: - porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach w latach 90. XX w. i obecnie - opisuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce po 1950 r. - omawia przebieg procesów globalizacji na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i politycznej	Uczeń: - omawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski na tle krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego - wyказuje zależność między wskaźnikiem indeksu globalizacji a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju - analizuje skutki globalizacji na przykładzie Polski	Uczeń: - przedstawia przyczyny i prawidłowości zmiany roli sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym w wybranych krajach świata i w Polsce - przedstawia wpływ globalizacji na gospodarkę światową i życie człowieka
IV. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo				
Uczeń: - wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa - wymienia formy użytkowania ziemi	Uczeń: przedstawia zróżnicowanie warunków przyrodniczych produkcji rolnej na świecie	Uczeń: wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie	Uczeń: opisuje zróżnicowanie przyrodniczych warunków produkcji rolnej w wybranym kraju lub regionie	Uczeń: wyjaśnia zależność poziomu produkcji rolnej od warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na wybranych przykładach

- wymienia elementy tworzące strukturę użytków rolnych - wymienia najważniejsze grupy roślin uprawnych i podaje przykłady należących do nich roślin - wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych - wymienia najważniejsze grupy zwierząt gospodarskich i podaje przykłady zwierząt należących do każdej grupy - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogłowie</i> - podaje kraje o największym pogłowie bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie - wymienia funkcje lasów - wymienia czynniki decydujące o rozmieszczeniu lasów na Ziemi - wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik lesistości</i> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybacktwo</i>, <i>rybołówstwo</i>, <i>akwakultura</i>, <i>marykultura</i> - podaje kraje, w których rybołówstwo odgrywa istotną rolę - wymienia najczęściej poławiane organizmy wodne	- omawia formy użytkowania ziemi na świecie i w Polsce - opisuje strukturę użytków rolnych na świecie i w Polsce - omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw - przedstawia podział i zastosowanie roślin uprawnych - przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu - wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą - omawia rozmieszczenie lasów na Ziemi - przedstawia rozmieszczenie głównych łoświsk na świecie - omawia rozmieszczenie najbardziej eksploatowanych łoświsk na świecie - wyjaśnia, czym jest przełowanie	- porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach - opisuje warunki i rejony upraw wybranych roślin oraz ich głównych producentów - dostrzega różnicę między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym - omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie pogłowa zwierząt gospodarskich na świecie - omawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce - przedstawia sposoby wykorzystania łoświsk na świecie - opisuje wielkość i znaczenie rybołówstwa na świecie - omawia znaczenie akwakultury w gospodarce morskiej świata	- omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi na świecie - omawia warunki i rejony uprawy oraz głównych producentów zbóż, roślin przemysłowych, bulwiastych i korzeniowych - omawia uprawę warzyw i owoców oraz używek na świecie - omawia czynniki gospodarcze i religijno-kulturowe wpływające na rozmieszczenie pogłowa zwierząt gospodarskich na świecie - charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość pogłowa bydła, trzody chlewnej, owiec i drobiu na świecie - opisuje skutki rabunkowej i racjonalnej gospodarki łośnej w wybranych regionach świata omawia wpływ rybołówstwa i akwakultury na równowagę w środowisku	- porównuje obecny zasięg wybranych roślin uprawnych z obszarami ich pochodzenia - przedstawia tendencje zmian w pogłowie zwierząt gospodarskich na świecie - uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami łośnymi na świecie - rozumie zasady zrównoważonej gospodarki łośnej i ochrony przyrody - dostrzega związek między wykorzystaniem zasobów biologicznych morsk i wód śródlądowych a potrzebą zachowania równowagi w ekosystemach wodnych
V. Przemysł				

Uczeń: • wyjaśnia, czym jest <i>przemysł</i> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu • przedstawia działy przemysłu high-tech • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> • podaje przykłady procesów dezindustrializacji na świecie • wymienia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne • wymienia główne surowce energetyczne i przykłady ich wykorzystania • wymienia największych na świecie producentów surowców energetycznych • wyjaśnia, na czym polega <i>bilans energetyczny</i> • podaje największych producentów energii elektrycznej • wymienia rodzaje elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych • wymienia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej	Uczeń: • przyporządkowuje rodzaj lokalizacji przemysłu do zakładów przemysłowych • podaje cechy przemysłu tradycyjnego i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy przemysłu high-tech i jego rozmieszczenie na świecie • wymienia cechy industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji • podaje różnicę między industrializacją a reindustrializacją • omawia odnawialne źródła energii • opisuje nieodnawialne źródła energii • przedstawia strukturę produkcji energii na świecie • podaje zalety i wady elektrowni ciepłych i jądrowych • omawia zalety i wady wybranych elektrowni odnawialnych • wskazuje na mapie państwa posiadające elektrownie jądrowe • przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w elektrowniach jądrowych	Uczeń: • analizuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na świecie • omawia stopień zależności lokalizacji przemysłu od bazy surowcowej i podaje przykłady tej zależności • porównuje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii • omawia przyczyny i skutki dezindustrializacji • podaje przykłady przejawów reindustrializacji w Polsce i wybranych krajach Europy • przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na świecie • przedstawia zmiany w bilansie energetycznym Polski w XX w. i XXI w. • omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej • opisuje zmiany w produkcji i w zużyciu energii elektrycznej na świecie • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie	Uczeń: • omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych działów przemysłu • omawia znaczenie przemysłu high-tech na świecie • omawia przyczyny i przebieg reindustrializacji • omawia przemiany przemysłu w Polsce w XX w. i XXI w. • omawia skutki rosnącego zapotrzebowania na energię • opisuje strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni na świecie, w wybranych krajach i w Polsce • omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce	Uczeń: • przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia ludności • uzasadnia rolę procesów reindustrializacji na świecie, w Europie i w Polsce • przedstawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii • analizuje wpływ struktury produkcji energii elektrycznej na bezpieczeństwo energetyczne państwa • uzasadnia potrzebę społecznej debaty nad decyzją dotyczącą rozwoju energetyki jądrowej w Polsce
---	--	--	---	---

VI. Usługi

Uczeń: • klasyfikuje usługi • omawia usługi podstawowe i wyspecjalizowane • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, infrastruktura transportowa</i> • przedstawia podział transportu • wymienia elementy infrastruktury • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> • przedstawia podział łączności • wyjaśnia, czym są gospodarka oparta na wiedzy, kapitał ludzki, społeczeństwo informacyjne	Uczeń: • opisuje zróżnicowanie sektora usług na świecie • omawia etapy rozwoju usług • porównuje strukturę zatrudnienia w usługach w Polsce ze strukturą zatrudnienia w wybranych krajach • omawia czynniki rozwoju transportu • wymienia zalety i wady różnych rodzajów transportu • przedstawia rozwój telefonii i jej zróżnicowanie na świecie	Uczeń: • określa stopień zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w państwach o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • przedstawia rozwój sektora usług w Polsce • charakteryzuje poszczególne rodzaje transportu i ich uwarunkowania • opisuje sieć transportu na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce	Uczeń: • omawia znaczenie usług w gospodarce państw • wyjaśnia znaczenie poszczególnych rodzajów transportu w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • przedstawia prawidłowości w zróżnicowaniu dostępu do internetu na świecie • opisuje rolę łączności w światowej gospodarce	Uczeń: • formułuje wnioski na temat poziomu zaspokojenia zapotrzebowania na usługi w Polsce w porównaniu z innymi krajami • przedstawia uwarunkowania rozwoju różnych rodzajów transportu w wybranych państwach świata i w Polsce • omawia znaczenie łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym
---	---	--	---	--

- wymienia czynniki wpływające na rozwój gospodarki opartej na wiedzy - wymienia największe banki świata - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel międzynarodowy (zagraniczny), eksport, import, bilans handlowy państwa</i> - podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie handlu międzynarodowego - wymienia najważniejsze produkty wymiany międzynarodowej - podaje największych światowych importerów i eksporterów - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, atrakcyjność turystyczna, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i> - podaje państwa świata najliczniej odwiedzane przez turystów - wymienia państwa o największych wpływach z turystyki zagranicznej	- wymienia cechy społeczeństwa informacyjnego - omawia zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie - przedstawia zróżnicowanie salda handlu międzynarodowego w wybranych państwach - podaje czynniki wpływające na strukturę towarową handlu zagranicznego państw - wymienia negatywne skutki rozwoju handlu międzynarodowego - wymienia rodzaje turystyki - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>walory turystyczne, infrastruktura turystyczna, dostępność turystyczna</i>	- omawia spadek znaczenia usług pocztowych i rozwój telekomunikacji komputerowej - podaje cechy gospodarki opartej na wiedzy - omawia rolę władz w gospodarce opartej na wiedzy - porównuje dostęp do internetu w gospodarstwach domowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej - omawia zróżnicowanie usług edukacyjnych na świecie - opisuje kierunki międzynarodowej wymiany towarowej - przedstawia strukturę handlu zagranicznego Polski - charakteryzuje główne regiony turystyczne świata	- omawia rozwój innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy w Polsce - omawia znaczenie usług edukacyjnych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia rosnącą rolę usług finansowych na świecie - omawia rolę giełdy w systemach finansowych i gospodarkach państw - omawia miejsce Polski w handlu międzynarodowym - opisuje zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać - omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze walory turystyczne wpływające na atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata	- omawia przejawy i skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego - omawia znaczenie usług edukacyjnych i finansowych w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia znaczenie handlu w rozwoju społeczno-gospodarczym świata - omawia rozwój turystyki i jej wpływ na gospodarkę państw i na jakość życia mieszkańców regionów turystycznych
---	---	--	--	--

VII. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu <i>antropopresja</i> - podaje przykłady zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, wynikających z działalności człowieka - wymienia filary zrównoważonego rozwoju - podaje źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka - wymienia typy smogu - wymienia gazy cieplarniane oraz główne źródła ich emisji - wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka - wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego jakie niesie działalność rolnicza - wymienia rodzaje górnictwa - wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i>	Uczeń: - omawia zasady i filary zrównoważonego rozwoju - podaje przyczyny występowania smogu - wymienia inne przykłady wpływu działalności człowieka na atmosferę (globalne ocieplenie, kwaśne opady, dziura ozonowa) - omawia zasoby wody na Ziemi i ich wykorzystanie - podaje przyczyny deficytu wody na świecie - przedstawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko - wymienia zagrożenia związane z górnictwem - wyjaśnia, na czym polega rekultywacja terenów pogórnich	Uczeń: - podaje przykłady nieracjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego - opisuje smog typu londyńskiego i smog typu fotochemicznego - omawia pozytywne i negatywne skutki budowy tam na rzekach - przedstawia wpływ płodozmianu i monokultury rolnej na środowisko przyrodnicze - wyjaśnia wpływ działalności górniczej na litosferę i rzeźbę terenu - omawia wpływ kopalń na stosunki wodne - opisuje zmiany krajobrazu wywołane działalnością transportową - wymienia pozytywne i negatywne skutki dynamicznego rozwoju turystyki	Uczeń: - omawia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze - podaje skutki występowania smogu - przedstawia przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki globalnego ocieplenia - omawia ingerencję człowieka w hydrosferę na przykładzie Wysokiej Tamy na Nilu i zaniku Jeziora Aralskiego - omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze - prezentuje wpływ melioracji na środowisko przyrodnicze na przykładzie Polski i świata - opisuje powstawanie leja depresyjnego - omawia wpływ górnictwa na pozostałe elementy krajobrazu	Uczeń: - dostrzega konflikt interesów w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze - przedstawia przykłady rozwiązań konfliktu interesów w relacji człowiek – środowisko - proponuje przykłady działań, które sprzyjają ochronie atmosfery - ocenia wpływ inwestycji hydrotechnicznych na środowisko przyrodnicze - prezentuje na dowolnym przykładzie wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze - omawia sposoby ograniczenia wpływu górnictwa na środowisko przyrodnicze - przedstawia możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju - podaje przykłady działań służących ochronie krajobrazów kulturowych
--	---	--	---	---

- wymienia kierunki rekultywacji terenów pogórnich - wymienia zanieczyszczenia emitowane przez środki transportu - wyjaśnia znaczenie terminu <i>pojemność turystyczna</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> - wymienia czynniki kształtujące krajobraz kulturowy - wyjaśnia, czym jest degradacja krajobrazu - wyjaśnia znaczenie terminu <i>rewitalizacja</i> - podaje przykłady rewitalizacji	- przedstawia wpływ awarii tankowców na środowisko przyrodnicze - wymienia cechy krajobrazu kulturowego terenów wiejskich i miast - wymienia rodzaje rewitalizacji	- omawia degradację krajobrazu rolniczego i miejskiego - omawia przykłady negatywnych zjawisk na obszarach zdegradowanych - opisuje rodzaje rewitalizacji i podaje przykłady	- wyjaśnia wpływ transportu na warunki życia ludności - omawia wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne - podaje przykłady zagrożeń krajobrazu kulturowego na świecie i w Polsce - omawia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej - wyjaśnia, na czym polega postawa współodpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego	na świecie, w Polsce i w najbliższej okolicy przedstawia przykłady działań na rzecz środowiska
---	--	--	---	---

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 3*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Różnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje wartość powierzchni Polski oraz długość granic • wymienia i wskazuje na mapie państwa graniczące z Polską • wskazuje współrzędne geograficzne najdalej wysuniętych punktów • wymienia obszary morskie wchodzące w skład terytorium Polski • wymienia na podstawie mapy tematycznej jednostki tektoniczne Europy • podaje przykłady państw europejskich, które leżą w obrębie różnych struktur geologicznych • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych • wymienia nazwy surowców mineralnych i ich występowanie w regionie, w którym mieszka • wymienia cechy ukształtowania powierzchni Polski • określa, w którym pasie rzeźby terenu jest położony region zamieszkania • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • wymienia termiczne pory roku • podaje na podstawie mapy tematycznej długość okresu wegetacyjnego i jego różnicowanie w Polsce	Uczeń: • prezentuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego Polski • przedstawia podział Polski na regiony fizycznogeograficzne i wskazuje te regiony na mapie • prezentuje na podstawie mapy geologicznej przebieg strefy T–T na obszarze Europy • podaje przykłady ważnych wydarzeń geologicznych charakterystycznych dla każdej ery • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych zasobów surowców mineralnych w Polsce • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w regionie, w którym mieszka • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • wymienia na podstawie mapy zlodowacenia w Polsce i ich zasięgi • omawia na podstawie map klimatycznych i klimatogramów cechy klimatu Polski • wymienia masy powietrza kształtujące warunki pogodowe w Polsce • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce • wymienia zalety śródlądowego transportu wodnego • omawia na podstawie map tematycznych rozmieszczenie jezior w Polsce	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • wymienia i wskazuje na mapie jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski oraz regionu, w którym mieszka • omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski • omawia znaczenie gospodarcze głównych zasobów surowców mineralnych Polski • przedstawia cechy rzeźby terenu Polski i jej pasowy układ • opisuje na podstawie infografiki formy rzeźby polodowcowej • omawia różnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych i okresu wegetacyjnego w Polsce • porównuje na podstawie mapy klimatycznej zimowe i letnie temperatury powietrza w Polsce • przedstawia przyczynę niedoboru wody w wybranych regionach Polski • opisuje asymetrię dorzeczy Wisły i Odry oraz wyjaśnia jej przyczynę • porównuje na podstawie fotografii i planów jeziora morenowe i rynnowe oraz podaje ich przykłady • opisuje funkcje sztucznych zbiorników wodnych	Uczeń: • opisuje na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy charakterystyczne terytorium oraz granic Polski • omawia na podstawie tabeli i mapy tematycznej główne cechy budowy platformy wschodnioeuropejskiej • omawia na podstawie map geologicznych i różnych źródeł informacji ważniejsze wydarzenia geologiczne we własnym regionie • wyjaśnia przyczyny różnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • omawia wpływ budowy geologicznej na ukształtowanie powierzchni Polski • charakteryzuje poszczególne pasy ukształtowania powierzchni Polski • wykazuje wpływ czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • podaje skutki niedoboru wody w wybranych regionach kraju • omawia główne typy genetyczne jezior	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematycznego i geopolitycznego Polski • charakteryzuje na podstawie informacji z różnych źródeł dowolny makroregion w Polsce • opisuje na podstawie mapy tektoniczno-geologicznej Europy budowę geologiczną Polski na tle europejskich jednostek geologicznych • omawia skutki orogenezy hercyńskiej w Europie • wyjaśnia geologiczne uwarunkowania tworzenia się i występowania surowców energetycznych • identyfikuje związki pomiędzy budową geologiczną Polski i własnego regionu a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni w pasie nizin i pasie pojezierzy oraz wyjaśnia przyczyny tych różnic • przedstawia charakterystykę klimatologiczną wybranego regionu • dokonuje na podstawie informacji z różnych źródeł analizy zasobów wodnych w swoim regionie • przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce

- wskazuje na mapie wybrane rzeki Polski i podaje ich nazwy - podaje na podstawie mapy główne cechy sieci rzecznej w Polsce - wymienia największe i najgłębsze jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie - wymienia na podstawie mapy największe sztuczne zbiorniki wodne w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> - określa położenie Morza Bałtyckiego - charakteryzuje linię brzegową Morza Bałtyckiego - wskazuje na mapie główne zatoki, wyspy i cieśniny Morza Bałtyckiego	- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej przykłady poszczególnych typów jezior - omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego - wskazuje najbardziej i najmniej zasolone rejony Morza Bałtyckiego	- podaje przyczyny różnego zasolenia wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego - opisuje florę i faunę Morza Bałtyckiego - omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	- omawia znaczenie przyrodnicze, społeczne i gospodarcze (w tym turystyczne) jezior i sztucznych zbiorników w Polsce - ocenia stan środowiska przyrodniczego Bałtyku	- wyjaśnia, dlaczego północna część Polski ma większą jeziorność niż reszta kraju - omawia działania, które przyczyniają się do poprawy środowiska przyrodniczego wód Bałtyku
--	--	--	---	--

II. Ludność i urbanizacja w Polsce

Uczeń: - podaje aktualną liczbę ludności w Polsce - wskazuje na mapie województwa i ich stolice - wymienia województwa o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego - podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski - podaje aktualną wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce - wymienia na podstawie mapy gęstości zaludnienia regiony silnie i słabo zaludnione - wymienia obszary o dodatnim i ujemnym współczynniku salda migracji wewnętrznych w Polsce - wymienia największe skupiska Polonii na świecie - posługuje się terminami: <i>aktywny zawodowo, bierny zawodowo, bezrobotny, stopa bezrobocia</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik aktywności zawodowej</i> - wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności	Uczeń: - podaje przyczyny wyludniania się określonych regionów Polski - wymienia poszczególne szczeble podziału administracyjnego Polski - oblicza współczynnik przyrostu naturalnego - porównuje na podstawie wykresu średnią długość życia Polek i Polaków - podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce - omawia zróżnicowanie przestrzenne współczynnika salda migracji wewnętrznych w Polsce - podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce - wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności - podaje różnice między miastem a wsią - prezentuje na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce - wymienia główne funkcje miasta i podaje ich przykłady - charakteryzuje osadnictwo wiejskie w Polsce	Uczeń: - omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności Polski - analizuje zmiany liczby ludności w miastach i na wsiach - omawia na podstawie mapy cechy podziału administracyjnego Polski - analizuje na podstawie wykresu zmiany współczynnika przyrostu naturalnego ludności w Polsce - podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa - wymienia główne bariery osadnicze na obszarze Polski - omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce - wyjaśnia zmiany kierunków migracji wewnętrznych w Polsce - podaje główne kierunki współczesnych emigracji Polaków - oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego - analizuje na podstawie danych statystycznych strukturę zatrudnienia w Polsce	Uczeń: - wyjaśnia przyczyny zmian liczby ludności Polski w latach 1946–2019 - omawia na podstawie mapy zmiany liczby ludności w poszczególnych województwach - przedstawia konsekwencje zmian liczby ludności Polski - przedstawia zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego według województw - omawia przyczyny małej liczby urodzeń w Polsce - omawia główne cechy struktury demograficznej Polski według płci i wieku - omawia na podstawie map tematycznych wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce - przedstawia pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych Polaków	Uczeń: - omawia przyczyny zmian liczby ludności w swoim województwie w XXI w. - prognozuje skutki współczesnych przemian demograficznych w Polsce dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju - wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski - omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce - opisuje przykłady wpływu ruchów migracyjnych na rozmieszczenie ludności w Polsce - wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów w naszym kraju - omawia sytuację na rynku pracy we własnej miejscowości (gminie, powiecie) - określa wpływ przemian społeczno-gospodarczych na procesy urbanizacyjne i osadnictwo wiejskie w Polsce
--	---	--	--	--

- wymienia podstawowe jednostki osadnicze - posługuje się terminem <i>wskaźnik urbanizacji</i> - podaje nazwy największych miast Polski - podaje przykłady aglomeracji monocentrycznych i policentrycznych w Polsce - wymienia województwa wysoko i nisko zurbanizowane		- porównuje strukturę zatrudnienia we własnym województwie ze strukturą zatrudnienia w Polsce - określa przyczyny bezrobocia w Polsce - omawia najważniejsze cechy sieci osadniczej Polski - przedstawia czynniki rozwoju miast - opisuje współczesne funkcje wsi	- analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski w przedziale czasowym - porównuje na podstawie wykresu współczynnik aktywności zawodowej Polski z wartościami dla wybranych krajów - wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności Polski - omawia zróżnicowanie przestrzenne stopy bezrobocia w Polsce - analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i podaje przyczyny jego zróżnicowania - charakteryzuje czynniki wpływające na współczesne przemiany polskich miast - omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce	
---	--	---	---	--

III. Gospodarka Polski

Uczeń: - wymienia na podstawie mapy obszary o najkorzystniejszych warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> - wymienia mocne i słabe strony rolnictwa ekologicznego - podaje liczbę gospodarstw ekologicznych w poszczególnych województwach - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system wolnorynkowy, prywatyzacja</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>innowacyjna gospodarka</i> - wymienia główne działy i wyroby przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - wymienia najważniejsze rodzaje transportu w Polsce - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>węzeł transportowy, terminal transportowy</i>	Uczeń: - przedstawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa w Polsce - prezentuje na podstawie wykresu strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce - omawia cechy systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce - porównuje na podstawie wykresu liczbę gospodarstw ekologicznych oraz powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce - omawia cechy polskiego przemysłu przed 1989 r. - podaje cechy przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - omawia zróżnicowanie przestrzenne gęstości dróg według województw w Polsce - wskazuje na mapie Polski główne drogi wodne – rzeki, kanały	Uczeń: - omawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce - analizuje udział i miejsce Polski w produkcji wybranych artykułów rolnych w Unii Europejskiej - przedstawia przyczyny rozwoju rolnictwa ekologicznego - przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej - podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. - omawia zmiany zatrudnienia w przemyśle według sektorów własności w Polsce - przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - podaje przyczyny zmian w polskim transporcie - omawia zróżnicowanie sieci kolejowej w Polsce	Uczeń: - ocenia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa we własnym regionie - charakteryzuje wybrane regiony rolnicze w Polsce - wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce - charakteryzuje skutki przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. - omawia na podstawie informacji z różnych źródeł wartość nakładów na działalność badawczo-rozwojową oraz ich dynamikę w Polsce - uzasadnia potrzebę rozwijania nowoczesnych działów przemysłu	Uczeń: - analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski - przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce - ocenia wpływ przystąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwój przemysłu w naszym kraju - przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce - omawia znaczenie głównych węzłów i terminali transportowych w gospodarce kraju - opisuje specjalizacje polskich portów morskich
--	--	---	---	--

- wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce - wymienia najważniejsze porty handlowe, pasażerskie i rybackie w Polsce - wymienia towary przeładowywane w polskich portach handlowych - wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Polski - wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura turystyczna</i>	- wymienia warunki rozwoju transportu wodnego - przedstawia cechy polskiej gospodarki morskiej - wymienia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> - wymienia główne rodzaje zabytków kultury materialnej i niematerialnej	- charakteryzuje transport lotniczy w Polsce - porównuje na podstawie mapy ruch pasażerski w polskich portach lotniczych - omawia współczesne znaczenie morskich portów pasażerskich w Polsce - omawia strukturę przeładunków w głównych portach handlowych Polski - przedstawia czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce - prezentuje na podstawie mapy zagospodarowanie turystyczne w różnych regionach Polski	- przedstawia przyczyny nierównomiernego rozwoju sieci kolejowej w Polsce - omawia rolę transportu w krajowej gospodarce - określa rolę transportu przesyłowego dla gospodarki Polski - charakteryzuje przemysł stoczniowy w Polsce - przedstawia stan rybactwa i przetwórstwa rybnego w Polsce - omawia znaczenie infrastruktury turystycznej i dostępności komunikacyjnej dla rozwoju turystyki - omawia rolę turystyki w krajowej gospodarce - ocenia walory przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki wybranego regionu w Polsce	- określa perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce - określa znaczenie lotnictwa w komunikacji krajowej i międzynarodowej - wykorzystuje mapę i odbiornik GPS do opisanie atrakcji turystycznych na wybranej trasie
--	--	---	--	---

IV. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

Uczeń: - wymienia źródła zanieczyszczeń powietrza w Polsce - podaje przyczyny powstawania smogu - wymienia miasta w Unii Europejskiej najbardziej zanieczyszczone pyłami - wymienia rodzaje odpadów stanowiące zagrożenie dla środowiska - wyjaśnia główne motywy ochrony przyrody w Polsce - wymienia formy ochrony przyrody w Polsce - podaje na podstawie danych statystycznych liczbę obiektów będących poszczególnymi formami ochrony przyrody	Uczeń: - przedstawia wielkość emisji ważniejszych zanieczyszczeń powietrza w Polsce - podaje przyczyny zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych - wskazuje na mapie przykłady parków narodowych, krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w Polsce	Uczeń: - charakteryzuje na wybranych przykładach zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Polsce - przedstawia konsekwencje emisji zanieczyszczeń powietrza - wymienia przyczyny degradacji gleb - opisuje walory wybranych parków narodowych - wymienia proekologiczne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego	Uczeń: - wymienia sposoby ograniczenia zanieczyszczenia atmosfery - analizuje produkcję odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce według województw - wyjaśnia różnice w sposobie ochrony przyrody w parkach narodowych i rezerwach przyrody - wymienia przykłady współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony przyrody	Uczeń: - wykorzystuje aplikację GIS do analizy stanu zanieczyszczenia powietrza w swoim regionie - uzasadnia konieczność podejmowania globalnych działań na rzecz ochrony atmosfery - uzasadnia konieczność własnych działań na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego
--	--	---	---	--

